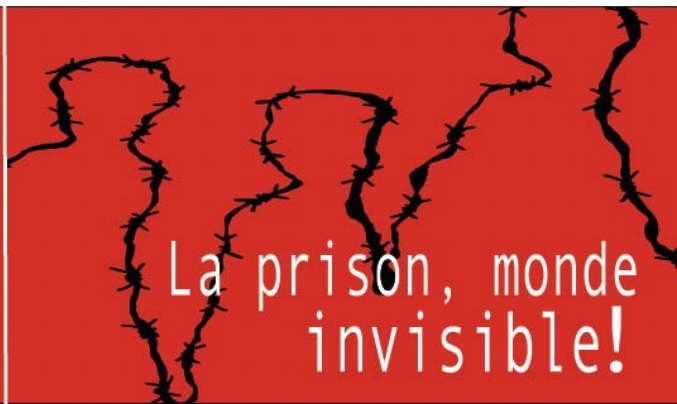

Sensibilisation aux conditions
carcérales en Belgique

Wallonie - Bruxelles

14 - 24 Nov. '24

www.jnpndg.be jnpndg jnpndg

Colloquium 25 november 2024

Hervormingen en innovaties in het
penitentiaire landschap

SERVICE PUBLIC FÉDÉRAL
JUSTICE

FEDERALE OVERHEIDSDIENST
JUSTITIE

CRIME & SOCIETY
RESEARCH GROUP

GREPEC
Groupe de Recherche
en matière Pénale et Criminelle

Colloque 25 novembre 2024

Réformes et innovations en matière
pénitentiaire

INFORMATIE OVER LOPEND ONDERZOEK

STRAFBELEID, DE STAAT, DE BURGERMAATSCHAPPIJ EN DE MARKT

EEN STUDIE NAAR DE OORSPRONG, OMFANG EN
REIKWIJDTE VAN PRIVATISERING VAN DE
STRAFUITVOERING IN BELGIË EN FRANKRIJK

AMANDINE VANSCHEEUWLUCK
ONDERZOEKSTER

PROF. DR. MARC COOLS
PROF. DR. TOM VANDER BEKEN
PROF. DR. JACQUES DE MAILLARD
PRESENTOREN

ABSTRACT

De voorbije decennia zochten voornamelijk neoliberale landen hun toevlucht tot **particulier ondernemerschap** en **marktorienteerde hervormingen** in de **strafuitvoering** om oplossingen te vinden voor een brede waaier aan vraagstukken. Deze ontwikkelingen konden in de Angelsaksische wereld al op de nodige academische aandacht rekenen. Vandaag vinden echter ook **privatiseringstendenzen** in Europese landen met een **sterke staat** plaats, al blijft de fenomenen empirisch en theoretisch **onderbelicht** in het huidige criminologisch onderzoek. Daarom wil deze vernieuwende studie de oorsprong, de omvang en de reikwijdte onderzoeken van de rol van de private sector in de strafuitvoering in twee van die landen: België en Frankrijk. Onze focus ligt op het identificeren en verklaren van marktdreven trends in de strafuitvoering, en hoe deze de rol en interactie van de **publieke, private en vrijwillige sector** beïnvloeden. De resultaten van dit project zullen leiden tot nieuwe inzichten in de tendens tot privatisering binnen twee onderbelichte strafrechtssystemen.

Data zijn afkomstig uit verschillende bronnen, zoals beleidsdocumenten, wetgeving en interviews. Het analytisch kader vertrekt vanuit **Bourdieu's veldtheorie** en de specifieke rol van **kapitaal** om beleidsvormingen en de privatisering van de strafuitvoering te begrijpen. De bevindingen van deze studie zullen een belangrijke bijdrage leveren aan het gebied van de criminologie, recht, politieke wetenschappen en economie.

1 november 2022 - 31 oktober 2026

Beleidsdatabank DOCUMENTEN

Overheidsrapporten en wet- en regelgeving
Parlementaire documenten en debatten
Officiële beleidsdocumenten
Juridische actiesamenlevingen en rapporten
Paragrafen (gemma)
Webdocumenten

PERSONELE DATABANK ONDERZOEKERSDEBATEERTE

CONTACTPERSOONEN

Leider van het project
Voorzitter van de werkgroep
Voorzitter van de werkgroep
Voorzitter van de werkgroep
Voorzitter van de werkgroep
Voorzitter van de werkgroep
Voorzitter van de werkgroep
Voorzitter van de werkgroep

THEORETISCH KADER

VELDTHEORIE, PIERRE BOURDIEU
In de onderzoek wordt de veldtheorie van de Franse socioloog Pierre Bourdieu gehanteerd. Dit kader helpt om de sociale werkelijkheid te beschrijven en onderzoeken door **ruimtelijke**

ENQUÊTE OVER DE PRAKTIJK
VAN STRAFTOEMETING NA
DE INWERKINGTREDING VAN
DE WET EXTERNE
RECHTSPOSITIE (-3 JAAR)

COLLOQUIUM 25.11.2024

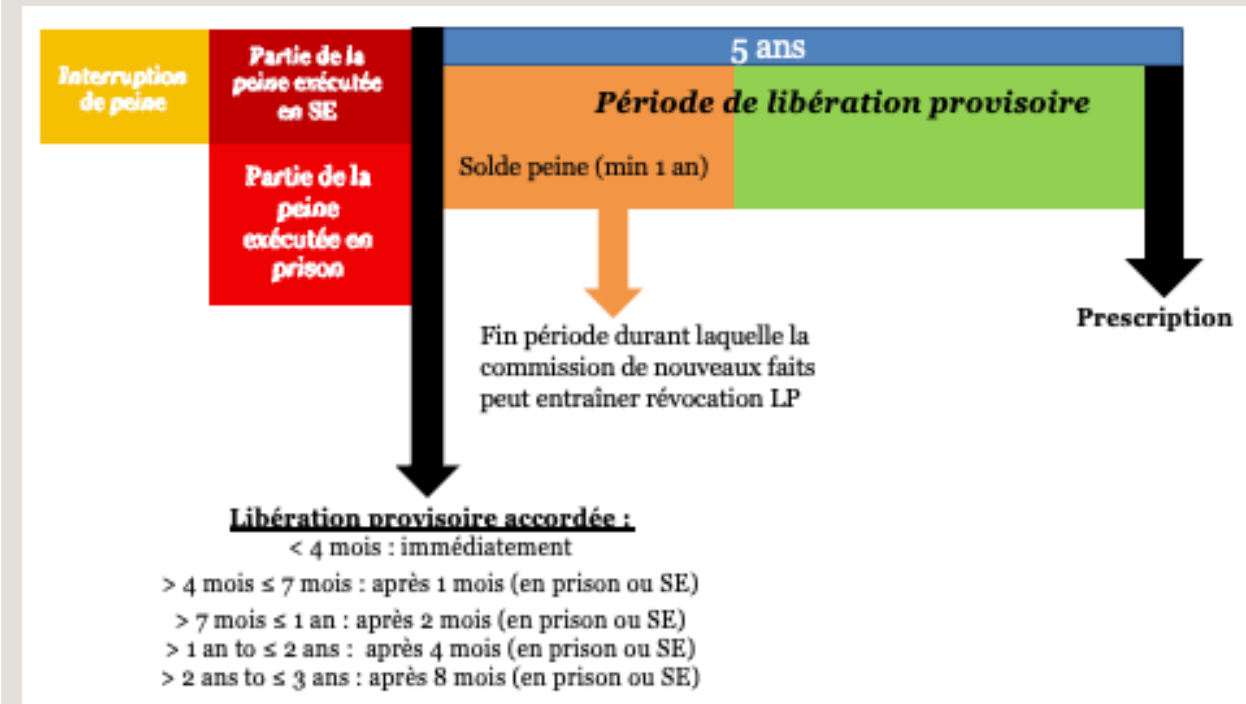
RAPPEL DES GRANDES LIGNES DE LA RÉFORME

Régime administratif (peines prononcées avant 2022/2023)

Arrivée à la prison :

1. interruption de peine (IP) → bracelet électronique → libération provisoire (LP)
2. prison → libération provisoire

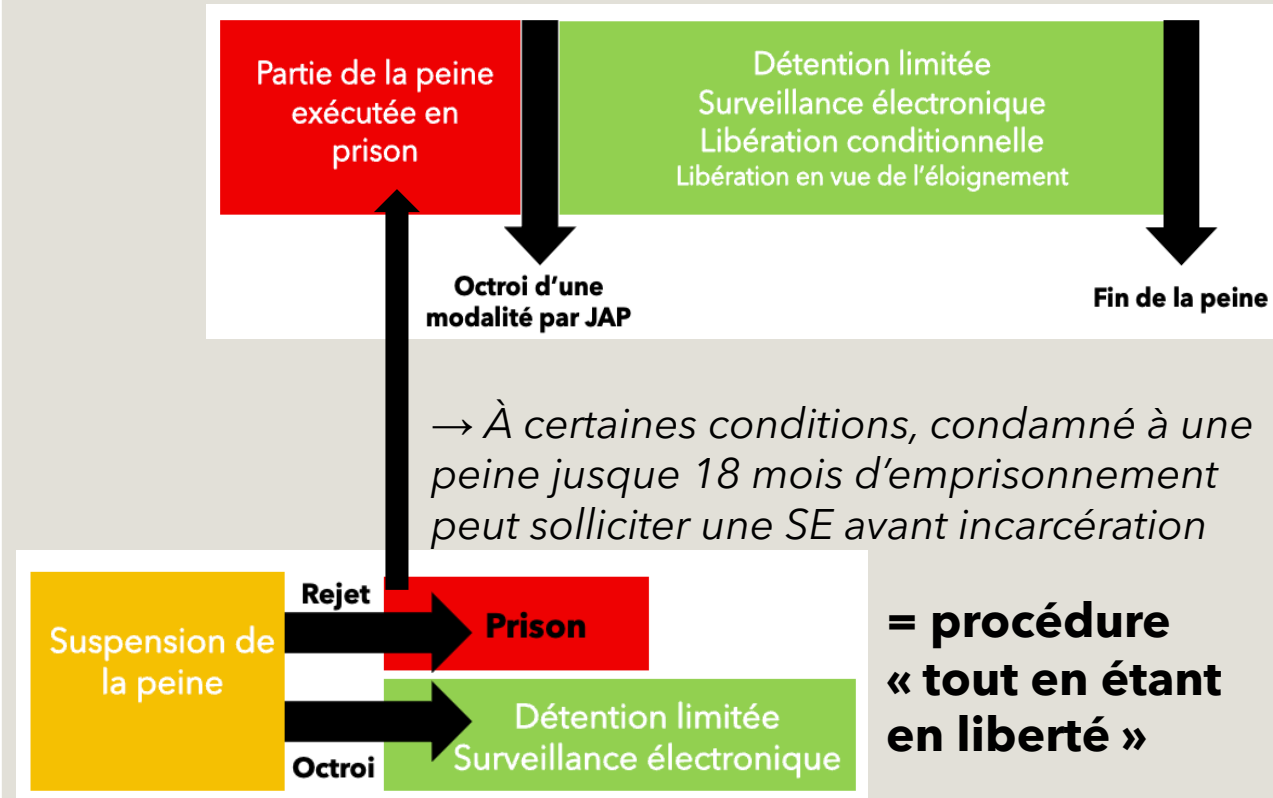

Conséquences:

- ⇒ Usage important de la détention préventive
- ⇒ Peines plus longues ("37 mois")

Régime légal (loi 17 mai 2006) (peines prononcées après 2022/2023)

La peine est exécutée en prison et ce n'est que JAP décide, après analyse du dossier, si la LC peut être accordée après 1/3 de la peine (procédure écrite) (et 6 mois avant : SE)

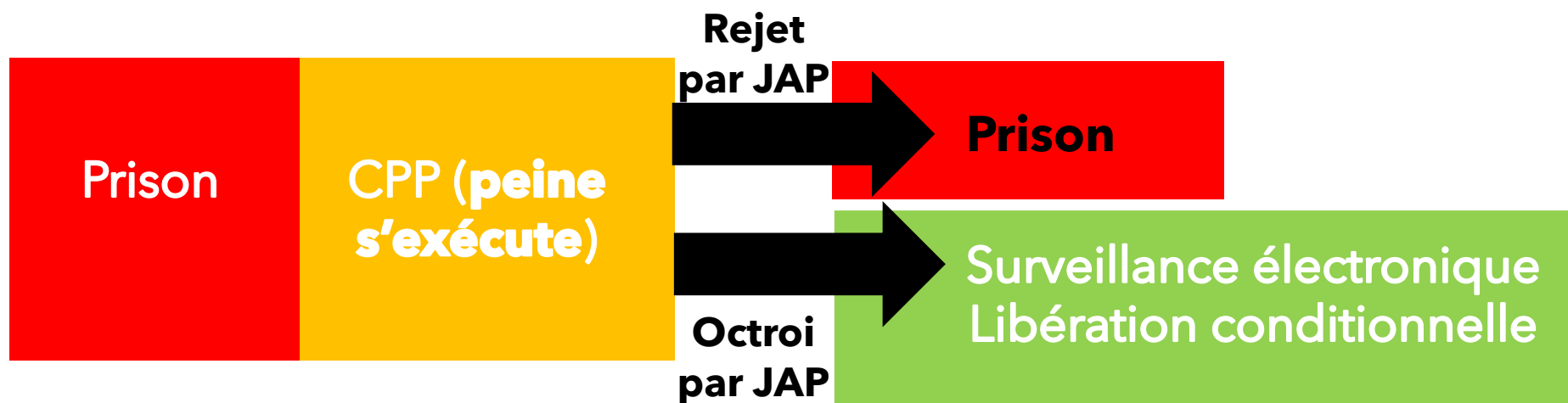
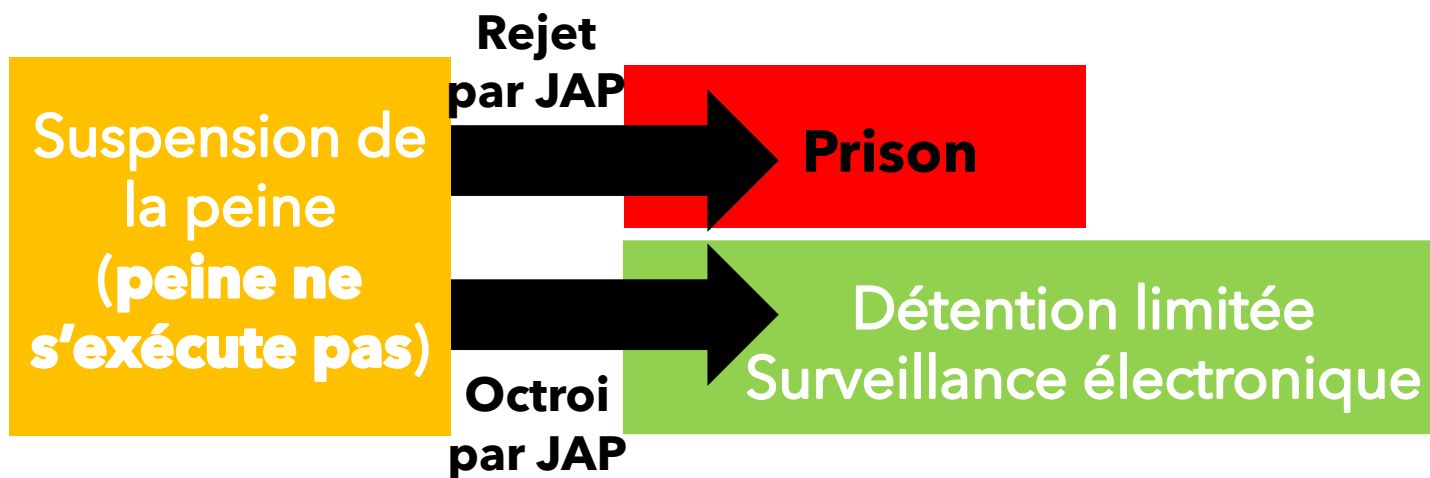
Question de recherche

- ⇒ Les pratiques vont-elles changer après la réforme ?

CONGÉ PÉNITENTIAIRE PROLONGÉ (CPP)

- À partir du 6 mars 2024 : CPP : plusieurs formes et catégories ; étendues à plusieurs reprises
 - CPP « alternance » (après 4 congés bien déroulés)
 - CPP « procédure JAP/TAP » => si avis positif direction pour SE/LC, dans l'attente de la décision JAP/TAP
 - CPP « fin de peine » : 6 mois avant fin de peine => CPP jusqu'à fin de peine
- Suspension mise à exécution de certaines peines par le parquet

VERTREKPUNT

- Onderzoek & Rekenhof: Strafrechters houden rekening met strafuitvoering bij bepalen straf (Beyens & Scheirs, 2009; Rekenhof, 2011; Kaminski, 2015;)
- **Vorbereidende werken** voor de hervorming van de strafuitvoering bij een straftotaal van hoogstens 3 jaar
 - Een doorslaggevend argument voor de hervorming: strafrechters houden rekening met de uitvoering van de straffen -> invloed hervorming op uitgesproken straffen
- In welke mate zijn strafrechters op de hoogte van de strafuitvoering? Hoe beïnvloedt een mogelijke vervroegde invrijheidstelling of niet-uitvoering van de straf hun strafbepaling?

METHODOLOGIE

- **Enquête** verspreid onder de actieve magistraten in strafzaken (met dank aan IGO):
 - Via het College van de hoven en rechtbanken
 - Via 'Association Syndicale des Magistrats'
 - Via persoonlijke contacten
 - Periode: Januari-Februari 2024
 - 110 ingevulde enquêtes – steekproefkader geschat op 950 magistraten
- 3 Focusgroepen maart & april 2024

1.

DE KENNIS VAN HET STRAFUITVOERINGSRECHT
DOOR STRAFRECHTERS
LA (MÉ)CONNAISSANCE DE L'EXÉCUTION DES
PEINES DES JUGES DU FOND

KENNIS VAN HET STRAFUITVOERINGSRECHT

- Enquête 2024:
 - 22/110 respondenten hebben een opleiding in het strafuitvoeringsrecht gevolgd
 - 42/110 respondenten zouden graag een opleiding in het strafuitvoeringsrecht volgen

Hoe beschouwt u uw kennis van het strafuitvoeringsrecht? <i>Considérez-vous que votre connaissance de l'exécution des <u>peines privatives de liberté</u> est?</i>	#	%
Zeer beperkt / Très faible	15	13,6%
Beperkt / Faible	30	27,3%
Gemiddeld / moyenne	54	49,1%
Uitgebreid / bonne	9	8,2%
Zeer uitgebreid / très bonne	2	1,8%
Totaal	110	100%

KENNIS VAN DE STRAFUITVOERING

Hoe vaak heeft u al een gevangenis bezocht
in het kader van uw functie als rechter?

*Combien de fois avez-vous visité une prison
dans le cadre de votre fonction?*

Antwoord	#	%
Nooit	12	10,9%
Nooit, maar wel in het kader van <u>vroegere functie</u>	32	29,1%
1 of 2 keer	30	27,3%
3 tot 5 keer	22	20,0%
6 tot 10 keer	5	4,5%
11 tot 20 keer	2	1,8%
Meer dan 20 keer	7	6,4%
Totaal	100	100%

Heeft u in het kader van uw functie als rechter
ooit een rapport van de Centrale
Toezichtsraad voor het Gevangeniswezen of
van een commissie van toezicht bij een
gevangenis geraadpleegd?

*Avez-vous déjà consulté un rapport du CCSP
ou d'une CDS dans le cadre de votre fonction
de juge ?*

Antwoord	#	%
Zeer regelmatig	1	0,9%
Regelmatig	4	3,6%
Soms	43	39,1%
Nooit	62	56,4%
Totaal	110	100%

KENNIS VAN HET STRAFUITVOERINGSRECHT – EEN PRAKTISCHE VRAAG

Welk strafdeel voltooit de meerderheid van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf van **meer dan drie jaar** volgens u in de gevangenis?

*Selon vous, la majorité des condamnés à une peine privative de liberté plus de trois ans exécutent en prison **quelle portion de cette peine** ?*

Antwoord	#	%
1/3 van de straf	22	20,0%
Tussen 1/3 en 1/2	46	41,8%
Tussen 1/2 en 2/3	30	27,3%
Meer dan 2/3	3	2,7%
Geen idee	9	8,2%
Totaal	110	100%

KENNIS VAN DE HERVORMING

Met betrekking tot de recente hervorming van de tenuitvoerlegging van gevangenisstraffen tot drie jaar voel ik me:

Au sujet de la récente réforme de l'exécution des peines d'emprisonnement ne dépassant pas trois ans, je me sens :

Antwoord	#	%
Onvoldoende geïnformeerd / insuffisamment informé	75	68,2%
Voldoende geïnformeerd / suffisamment formé	35	31,8%
Total	110	100%

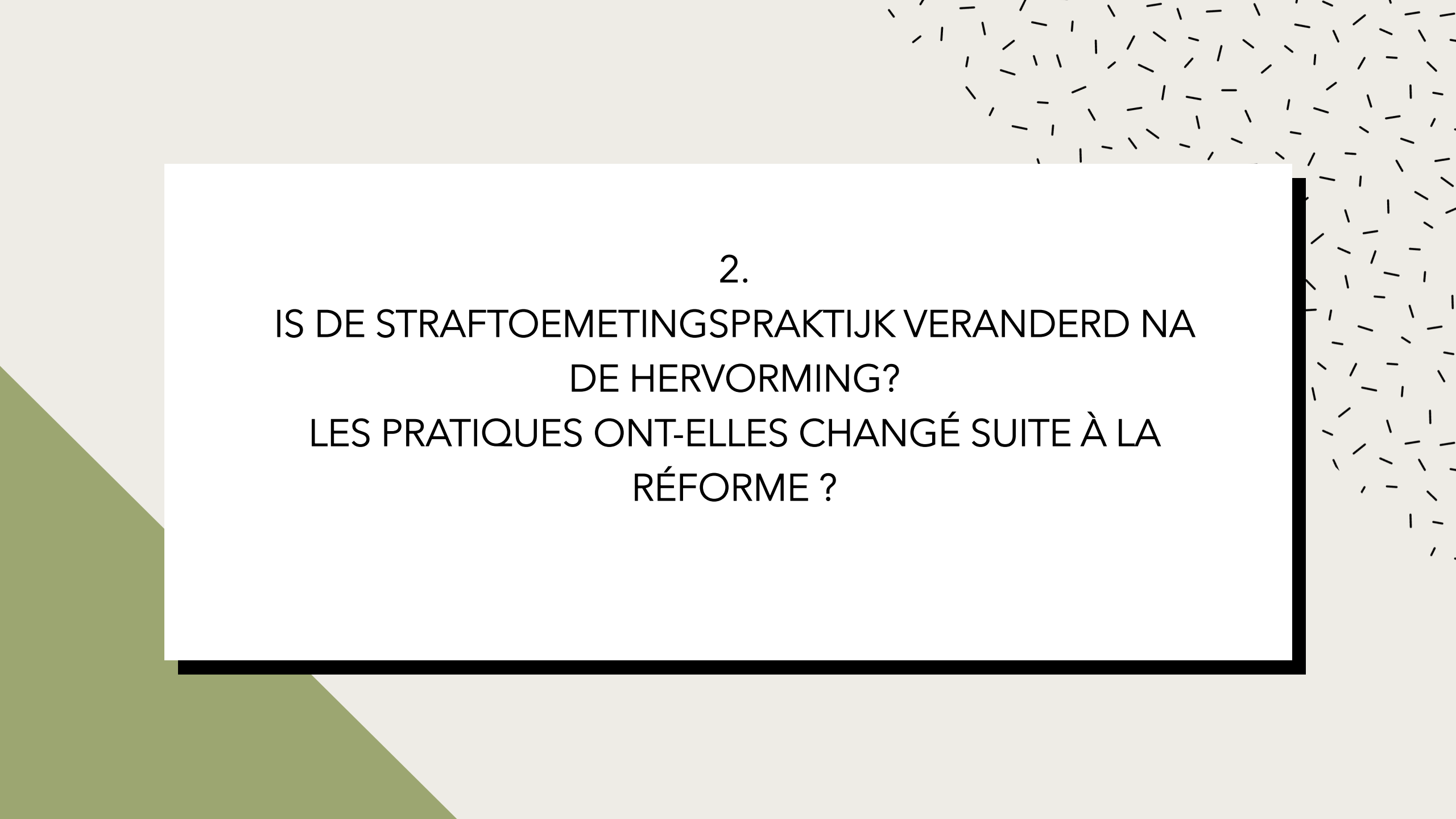
FOCUS - GROUPES : MÉCONNAISSANCE ... MAIS PRISE EN COMPTE

« Juge 4 : Je ne suis pas un chantre de la peine d'emprisonnement, mais je dois constater avec la pratique récente, pour le tribunal de police, particulièrement par rapport aux jeunes, un petit passage par la case prison, pour un public qui semble en-dehors de tous les balises que l'éducation ait supposé leur avoir données mais qu'ils n'ont pas reçues, un petit passage par la case prison peut avoir un impact.

Chercheuse : vous savez quelle peine vous devez prononcer pour qu'il y ait ce bref passage par la prison ?

Juge 4 : je le confesse, non. (...) **Le régime d'exécution nous échappe, il est d'une opacité assez abyssale »**

2.

IS DE STRAFTOEMETINGSPRAKTIJK VERANDERD NA
DE HERVORMING?
LES PRATIQUES ONT-ELLES CHANGÉ SUITE À LA
RÉFORME ?

Verandering na de hervorming?

Ik heb tijdens mijn zittingen gemerkt dat de recente hervorming invloed heeft gehad op de gevorderde straffen door het **Openbaar Ministerie**:

Antwoord	#	%
Helemaal akkoord	6	5,5%
Eerder akkoord	7	6,4%
Noch akkoord, noch niet akkoord	24	21,8%
Eerder niet akkoord	36	32,7%
Helemaal niet akkoord	37	33,6%
Totaal	110	100%

Totaal helemaal en eerder akkoord:

OM = 11,9%

Advocaten = 26,1%

⇒ Veranderingen in de praktijk lijken beperkt

Ik heb tijdens mijn zittingen gemerkt dat de recente hervorming invloed heeft gehad op de pleidooien van de **advocaten**:

Antwoord	#	%
Helemaal akkoord	4	3,7%
Eerder akkoord	25	23,1%
Noch akkoord, noch niet akkoord	22	20,4%
Eerder niet akkoord	41	38,0%
Helemaal niet akkoord	16	14,8%
Totaal	108	100%

LA RÉFORME DE L'EXÉCUTION DES PEINES D'EMPRISONNEMENT JUSQU'À TROIS ANS A-T-ELLE
EU UNE INCIDENCE SUR VOTRE PRATIQUE DE FIXATION DE LA PEINE ?
HEEFT DE HERVORMING EEN INVLOED OP DE EIGEN STRAFTOEMETINGSPRAKTIJK?

- “Je houdt daar rekening mee. Je wilt een straf opleggen die efficiënt is. Praktische zaken zoals strafuitvoering spelen hierbij een rol. Vaak is er ook al een lange periode van voorhechtenis. Die moet natuurlijk ook meegenomen worden.”
- **“La réforme devrait en toute logique exercer une influence à la baisse sauf que les informations sur la manière dont elle est implémentée en pratique manquent cruellement.”**

Antwoord	#	%
Helemaal akkoord	4	3,7%
Eerder akkoord	12	11,0%
Noch akkoord, noch niet akkoord	19	17,4%
Eerder niet akkoord	34	31,2%
Helemaal niet akkoord	40	36,7%
Total	109	100%

Focus groupes :

⇒ **Confusion**

⇒ **« Découverte » de la réforme avec les condamnations par défaut**

⇒ **Non-prise en compte serait justifiée par la crainte d'un revirement rapide de la réforme**

3.

DE INVLOED VAN DE TOESTAND IN DE
GEVANGENISSEN OP DE PRAKTIJKEN VAN
STRAFTOEMETING

*L'INFLUENCE DE L'ÉTAT DES PRISONS SUR LES
PRATIQUES DE FIXATION DE LA PEINE*

INVLOED VAN DE OVERBEVOLKING

Overbevolking in gevangenissen is een criterium dat de bepaling van de straf kan beïnvloeden?

La surpopulation carcérale est un critère qui peut influencer la détermination de la peine ?

Antwoord	#	%	% FR	% NDLS
Helemaal mee eens: overbevolking in gevangenissen heeft een aanzienlijke invloed op de bepaling van de straf	8	7,3%	6,7%	8,6%
Eerder mee eens: overbevolking in gevangenissen heeft enige invloed op de bepaling van de straf	18	16,4%	22,7%	2,9%
Eerder niet mee eens: overbevolking in gevangenissen heeft een beperkte invloed op de bepaling van de straf	31	28,2%	26,7%	31,4%
Helemaal niet mee eens: overbevolking in gevangenissen heeft geen enkele invloed op de bepaling van de straf	53	48,2%	44%	57,1%
Totaal	110	100%	100%	100%

BEDANKT VOOR UW MEDEWERKING !

Het onderzoeksteam is steeds bereikbaar voor vragen:

Marie-Aude Beernaert, UCLouvain - marie-aude.beernaert@uclouvain.be

Kristel Beyens, VUB - Kristel.Beyens@vub.be

Lars Breuls, VUB - Lars.Breuls@vub.be

Eric Maes, NICC - Eric.Maes@just.fgov.be

Olivia Nederlandt, UCLouvain Saint-Louis Bruxelles - olivia.nederlandt@uclouvain.be

An-Sofie Vanhouche, VUB - An-Sofie.Vanhouche@vub.be

Amaury Verhoustraeten, UCLouvain Saint-Louis Bruxelles - amaury.verhoustraeten@uclouvain.be